

SVENSK EXEGETISK ÅRSBOK
86

På uppdrag av Svenska Exegetiska Sällskapet
utgiven av Blaženka Scheuer

Lund 2021

Redaktionskommitté:

Utgivare och redaktör: Blaženka Scheuer (blazenka.scheuer@ctr.lu.se)

Redaktionssekreterare: David Davage (david.davage@altutbildning.se)

Recensionsansvarig: Gunnar Samuelsson (gunnar.samuelsson@lir.gu.se)

Tobias Hägerland (tobias.hagerland@lir.gu.se)

Mikael Larsson (mikael.larsson@teol.uu.se)

Rikard Roitto (rikard.roitto@ehs.se)

Miriam Sellén (miriam.sellen@teol.uu.se)

Lena-Sofia Tiemeyer (l.s.tiemeyer@abdn.ac.uk)

Prenumerationspriser:

Sverige: SEK 200 (studenter SEK 100)

Övriga världen: SEK 300

Frakt tillkommer med SEK 100. För medlemmar i SES är frakten kostnadsfri.

SEÅ beställs hos Svenska Exegetiska Sällskapet via hemsidan, eller hos Bokrondellen (www.bokrondellen.se). Anvisningar för medverkande återfinns på hemsidan eller erhålls från redaktionssekreteraren (david.davage@altutbildning.se). Manusstopp är 1 mars.

Tidskriften är indexerad i Libris databas (www.kb.se/libris/), samt ATLA Religion Database®, publicerad av the American Theological Library Association, 300 S. Wacker Dr., Suite 2100, Chicago, IL 60606, e-mail: atla@atla.com, webb: www.atla.com och Religious and Theological Abstracts.

Omslagsbild: Adobe Stock 279358022, standardlicens

Design: David Davage

Tryckt med bidrag från Samfundet Pro Fide et Christianismo
(kyrkoherde Nils Henrikssons stiftelse)

Svenska Exegetiska Sällskapet
c/o CTR Lux Lunds Universitet
Box 192 Att: Blaženka Scheuer
22100 Lund

www.exegetiskasallskapet.se

ISSN 1100-2298

Lund 2021

Tryck: Bulls Graphics, Halmstad

Innehåll

EXEGETISKA DAGAR 2020

Exegetiska föredrag

<i>Nässelqvist, Dan</i> , Aural Clues as Guides to the Interpretation of New Testament Texts	1
<i>Vayntrub, Jacqueline</i> , Hearing the Voice of Biblical Poetry	20
<i>Wikander, Ola</i> , L's and S's in the Land of Israel: 'Ereš Yiśrā'el, Jeremiah 10:11, Isaiah 1:5, and Lateral and Breathy Snake Killing	39

Pedagogiska föredrag

<i>Davage, David, Tobias Hägerland, Blaženka Scheuer och Åke Viberg</i> Att undervisa i exegetik under pandemin: några praktiska reflektioner	73
--	----

ARTIKLAR

<i>Cook, John Granger</i> , Paul, σκύβαλα, and the Boscoreale Cups	83
<i>Eidevall, Göran</i> , Bertil Albrektson in memoriam (1929-2021)	109
<i>Landgren, Martin</i> , Vad spelar det för roll att Paulus är förundrad? Galaterbrevet 1:6 i ett klassiskt epistolärt perspektiv	113
<i>Sanfridson, Martin</i> , Are Circumcision and Foreskin Really Nothing? Re-Reading 1 Corinthians 7:19 and Galatians 5:6; 6:15	130
<i>Wasserman, Tommy</i> , A New Leaf of Constantine Theologites the Reader's Lectionary in Uppsala University Library (Fragm. ms. graec. 1 = Greg.-Aland L1663)	148

RECENSIONER

<i>Bautch, Richard J., Joachim Eck och Burkard M. Zapff. Isaiah and the Twelve: Parallels, Similarities, and Differences</i> (Lena-Sofia Tiemeyer)	167
--	-----

Bezzel, Hannes, <i>Saul: Israels König in Tradition, Redaktion und früherer Rezeption</i> (Lena-Sofia Tiemeyer)	170
Bezzel, Hannes och Reinhard G. Kratz. <i>David in the Desert: Tradition and Redaction in the "History of David's Rise"</i> (Lena-Sofia Tiemeyer)	174
Brosius, Maria, <i>A History of Ancient Persia: The Achaemenid Empire</i> (Dag Oredsson)	178
Charlesworth, James H. (red.), <i>The Unperceived Continuity of Isaiah</i> (Stefan Green)	180
Frevel, Christian, <i>Medien im antiken Palästina</i> (Stig Norin)	184
Koenig, Sara M., <i>Bathseba Survives</i> (Lena-Sofia Tiemeyer)	189
McKnight, Scot och B. J. Oropeza (red.), <i>Perspectives on Paul: Five Views</i> (Mikael Tellbe)	192
Moore, Stephen, <i>Gospel Jesuses and Other Nonhumans: Biblical Criticism Post-Poststructuralism</i> (Joel Kuhlin)	196
Sander, Paul J. <i>Alternate Delimitations in the Hebrew and Greek Psalters: A Theological Analysis</i> (David Davage)	200
Satran, David, <i>In the Image of Origen: Eros, Virtue, and Constraint in the Early Christian Academy</i> (Carl Johan Berglund)	204
Thiede, Barbara, <i>Male Friendship, Homosociality, and Women in the Hebrew Bible: Malignant Fraternities</i> (Lena-Sofia Tiemeyer)	208
Weber, Beat, <i>Werkbuch Psalmen. I: Die Psalmen 1 bis 72; II: Die Psalmen 73 bis 150; III: Theologie und Spiritualität des Psalters und seiner Psalmen</i> (David Davage)	212

Bertil Albrektson in memoriam (1929-2021)

GÖRAN EIDEVALL

Uppsala universitet
goran.eidevall@teol.uu.se

Bertil Albrektson avled den 16 april 2021, i en ålder av 91 år. Han var en exeget med ovanligt stor räckvidd. Genom sin mångåriga verksamhet som bibelforskare och bibelöversättare gjorde han avtryck i ett flertal sammanhang. Hans forskning uppmärksammades internationellt, i form av hedersdoktorat vid University of Edinburgh och Åbo Akademi. Genom sina insatser inom det översättningsprojekt som resulterade i Bibel 2000 har han dessutom utövat ett stort inflytande över bibel-läsning och bibelreception i Sverige. Albrektson var ledamot av Kungliga Vetenskaps-Societeten i Uppsala och Vitterhetsakademien.

BIBELFORSKAREN

Bertil Albrektsons akademiska karriär inleddes i Göteborg där han tog en filosofie kandidat (1951) med kurser i semitiska språk, grekiska och filosofi. Därefter begav han sig till Lund för att ägna sig åt teologisk utbildning. Studierna till teologie kandidatexamen (1956) och det vidare arbetet fram emot doktorexamen varvades med längre vistelser utomlands, i Jerusalem och Cambridge. År 1963 blev han teologie doktor och docent i Gamla testamentets exegetik, på grundval av en avhandling med titeln *Studies in the Text and Theology of the Book of Lamentations*.¹

¹ Bertil Albrektson, *Studies in the Text and Theology of the Book of Lamentations: With a Critical Edition of the Peshitta Text*, Studia Theologica Lundensia 21 (Lund: CWK Gleerup, 1963).

Denna textkritiskt och filologiskt inriktade studie innehåller bland annat en eklektisk edition av Peshitta för Klagovisorna.

Fyra år senare, 1967, utkom monografin *History and the Gods*, som nummer ett i den nystartade skriftserien Coniectanea Biblica Old Testament Series.² Här lämnade Albrektson den textkritiska detaljanalysen för att i stället ta sig an övergripande religionshistoriska frågeställningar. Enligt rådande konsensus inom dåtida exegetik var det kännetecknande för Israel (och Juda) att betrakta historien som en scen för gudomliga ingripanden, medan de omgivande kulturerna främst förlade gudarnas aktiviteter till naturens växlingar. Albrektson visade att de mesopotamiska gudarna, i likhet med JHVH, sågs som aktiva inom historiska händelseförlopp. Boken kom därigenom att bidra till en paradigmförskjutning inom forskningen.

1967 var även året då Albrektson utnämndes till professor i Gamla testamentets exegetik vid Åbo Akademi. Tillsammans med sin kollega i Uppsala, Helmer Ringgren, författade han vid denna tid en lärobok, *En bok om Gamla testamentet*.³ Den utkom 1969 och skulle sedan användas som kurslitteratur under flera årtionden. Under perioden i Åbo (1967-1976) publicerade Albrektson däremot inte någon ny vetenskaplig monografi. En viktig förklaring till detta är förmodligen hans engagemang i förarbetena till en ny svensk bibelöversättning (se nedan).

Albrektson fortsatte emellertid att ägna sig åt bibelvetenskaplig forskning, parallellt med andra uppdrag. Han förblev en exeget av både nationell och internationell betydelse. Ett stort antal artiklar signerade Bertil Albrektson har publicerats i *SEÅ* och andra tidskrifter. År 2010 utkom ett urval av hans uppsatser och artiklar i bokform: *Text, Translation, Theology*.⁴ Flera av bidragen behandlar textkritiska principer och

² Bertil Albrektson, *History and the Gods: An Essay on the Idea of Historical Events as Divine Manifestations in the Ancient Near East and in Israel*, ConBOT 1 (Lund: CWK Gleerup, 1967).

³ Bertil Albrektson och Helmer Ringgren, *En bok om Gamla testamentet* (Lund: CWK Gleerup, 1969).

⁴ Bertil Albrektson, *Text, Translation, Theology: Selected Essays on the Hebrew Bible*, Society for Old Testament Study Monographs (Farnham: Ashgate Publishing, 2010).

deras praktiska tillämpning. Det är knappast en tillfällighet att denna samlingsvolym utgavs av brittiska Society of Old Testament Studies (SOTS). Albrektson, som studerat vid Cambridge 1957-1958, upprätthöll täta kontakter med Storbritannien under hela sitt forskarliv. Det är tydligt att de brittiska exegeterna satte stort värde på honom som kollega och vän. Bertil Albrektson utsågs till hedersmedlem i SOTS 1983 och till hedersdoktor i Edinburgh 1995. Dessutom erhöll han utmärkelsen the Burkitt Medal for Biblical Studies år 2003.

BIBELÖVERSÄTTAREN

Bertil Albrektson ingick i den arbetsgrupp som tillsattes 1971 för att utreda förutsättningarna för en nyöversättning av Gamla testamentet. Utredningen, som blev färdig 1974, lade fast de principer (till exempel om idiomatisk svenska, med undvikande av så kallade hebraismer) som sedan kom att bli utslagsgivande för det kommande översättningsarbetet. Under de följande 25 åren, fram till år 2000, var Albrektson verksam på heltid som statligt anställd bibelöversättare.

Detta uppdrag förde Bertil Albrektson till Uppsala, där han blev en känd profil i akademiska och kulturella kretsar. Arbetet inom Bibelkommissionens GT-enhet var kollaborativt, men Bertil Albrektson var centralgestalten. Richard Pleijel har i sin avhandling gett flera belysande exempel på Albrektsons avgörande inflytande på flera områden, från uttolkningen av viktiga principer till fastställandet av formuleringar i olika bibeltexter.⁵

Arbetet med nyöversättningen av Gamla testamentet / Hebreiska bibeln inom ramen för den utgåva som kom att kallas Bibel 2000 (men som färdigställdes med omfattande notapparat först 2001) framstår som Albrektsons främsta livsverk. Det kan beskrivas som en storartad kul-

⁵ Richard Pleijel, *Om Bibel 2000 och dess tillkomst: Konsensus och konflikt i översättningsprocessen inom Bibelkommissionens GT-enhet* (Skellefteå: Artos Academic, 2018).

turgärning, till nytta och glädje inom undervisning på olika nivåer, men också som en insats av stort värde för kyrkor och samfund. Med tanke på att Albrektson ganska tidigt i sin karriär avsåg sig prästämbetet är det värt att framhålla att Bibel 2000 mottogs mycket positivt av Svenska kyrkan.

Under det kvartssekel som arbetet med Bibel 2000 pågick skrev Albrektson flera populärvetenskapligt inriktade artiklar som belyser översättningsfrågor ur olika synvinklar. Nämnas kan samlingen *Kapitlet om Jehu och andra uppsatser om Gamla testamentet* (1979) samt en bok som han samförfattade med Christer Åsberg, *Det nya Gamla testamentet* (1996).⁶

Bertil Albrektson var rikt begåvad. Han var verksam som bibelforskare, bibelöversättare och konstnär. Han var lärd i klassisk bemärkelse, med intressen som sträckte sig långt utanför den bibelvetenskapliga sfären. Denna bredd kännetecknar Albrektsons sista bok, *Newton och bibeln* (2015).⁷ Utöver samtliga ingående texter har han även skapat bilden på omslaget.

Svensk exegetik har förlorat en av sina konturskarpaste och färgstarkaste profiler.

⁶ Bertil Albrektson, *Kapitlet om Jehu och andra uppsatser om Gamla testamentet* (Stockholm: Verbum, 1979); idem och Christer Åsberg, *Det nya Gamla testamentet: Från forntida hebreiska till nutida svenska* (Örebro: Libris, 1999).

⁷ Bertil Albrektson, *Newton och bibeln: Essäer om bibeltexter, tolkningsfrågor och översättningsproblem* (Stockholm: Carlssons, 2015).